

MMO BASIN AÇIKLAMALARI

Dışa bağımlılığın ve son üç yıldır çeşitli vesilelerle yapılan kesintilerin yarattığı sorunlar, ancak yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarına doğru ciddi bir yönelim ile aşılabılır...

"ENERJİ POLİTİKALARI KÖKTENCİ BİR ŞEKİLDE DEĞERLENDİRİLMELİ"

Rusya'dan Batı hattından yapılan gaz ithalatının Rusya-Ukrayna arasındaki ödeme sorunu nedeniyle durması, 2006 Ocak ayında Rusya ve İran'ın, 2007 Ocak ve 2008 Ocak aylarında da İran'ın ülkemize sattığı doğal gazı azaltmasını hatırlatmıştır. Kronikleşen sorun, çeşitli gerekçelerle bugün Rusya'nın, yarın "arz sıkıntısı, fiyat sorunu" veya başka bir nedenle İran'ın Türkiye'ye sattığı gazı azaltmasıyla açıklanamayacak ve iddiaların aksine "üç beş gün içinde" çözümlenmeyecek kadar ciddi bir sorundur. Son üç yılın Ocak aylarında yaşanan gelişmeler bu gerçeğe işaret etmektedir.

Sorunun temelinde yıllardır çeşitli siyasal iktidarlarca enerji sektöründe izlenen yerli, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına ağırlık vermeyen, enerjide serbestleştirme politikaları ve dışa bağımlılık bulunmaktadır. Bu çarpık politikalar nedeniyle,

- Zengin linyit ve taş kömürü kaynaklarımız yeterli bir şekilde değerlendirilmemiş, bugünkü elektrik üretim kapasitesinin dörtte biri oranında 10.000 MW kapasite ömür yakıtlı santraller kurulmamış,
- Özelleştirileceği gerekçesiyle mevcut linyit yakıtlı santrallerde gerekli iyileştirme, kapasite artırımı, bakım ve onarım çalışmaları yeterli düzeyde yapılmamış,
- Zengin hidrolik kaynaklarımızın yalnızca 1/4'ü değerlendirilmiş, yapımı süren santrallerin süresi içinde bitirilmesi için DSİ'ye yeterli kaynak aktarılmamış, hidrolik enerjinin değerlendirilmesi özel sektörün istemlerine bırakılmış,
- Yerli rüzgâr, jeotermal, güneş ve biyoyakıt enerji kaynaklarımız yeterince değerlendirilmemiş,
- Doğal gaz temininde Rusya ve İran'a yüzde 80'i aşan oranlarda bağımlı kılınmış,
- Yeterli kapasitede doğal gaz depolama tesisleri zamanında inşa edilmemiştir.

Gaz temin programları bir dizi teknik öge yanı sıra politik parametre içermektedir. Bu nedenle gaz temin anlaşma ve programlarının ilgili tüm tarafların, uzmanların ve akademisyenlerin de katılacağı çok ciddi bir stratejik çalışma olarak ele alınması gerekmektedir. Zira ülkemiz uluslararası arenada enerji kozunu elinden çıkarmakta, vanaları başkalarınınca açılıp kapanabilecek bir küresel enerji savaşında "enerji koridoru" olmakla avunmaktadır.

Ülkemizin bir enerji krizi ile karşılaşmaması ve yaşanan bu tür uluslararası sorunlardan etkilenmemesi için kapsamlı adımlar atılması gerekmektedir. Bu adımlar şunlardır:

1. Doğal gaza bağımlı enerji politikalarından bir an önce vazgeçilerek yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarımıza yatırımlar yapılmalıdır. Doğal gazın gerek birincil enerji tüketiminde gerekse elektrik üretiminde payı azaltılmalıdır. Doğal gazın kentlerde ve sanayide kullanımının yaygınlaşması yanı sıra yeni tesis edilecek santrallerde yakıt olarak kullanılmasıyla doğal gaza talebin daha da artacağı resmi kurumlarca tahmin edilmektedir. Doğal gaz tüketim artışındaki en büyük etken, elektrik enerjisi üretiminin yaygın bir biçimde doğal gaza dayandı-

rılmasıdır. Elektrik üretimi içinde ithal doğal gaz ve taş kömürünün elektrik üretiminde yarısı aşan payları, yerli ve yenilenebilir kaynaklar devreye alınarak, kademeli olarak önce yüzde 40'lara daha sonra yüzde 30'lara, sonra dörtte birlere düşürülmelidir.

2. 200 milyar kws olarak gerçekleşmesi beklenen 2008 elektrik üretiminin neredeyse iki katı kapasitede yıllık üretimi sağlayabilecek yerli kaynaklar, atıl vaziyette değerlendirilmeyi beklemektedir. Yerli linyit kaynaklarının yüzde 70'i, hidrolik kaynaklarının yüzde 75'i, rüzgâr, jeotermal, güneş ve biyoyakıt enerji potansiyelin ise neredeyse tamamı değerlendirilmeyi beklemektedir. Elektrik enerjisi üretiminde ulusal ve kamusal kaynaklar ile yerli, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilmelidir.

3. Özel olarak elektrik enerjisi üretiminde, genel olarak tüm enerji kaynaklarının temin ve kullanımında, ülke ve kamu çıkarlarını gözeterek bir strateji esas alınmalı ve ülke ölçeğinde geçerli olacak bir "Enerji Stratejisi ve Master Plan" uygulamasına geçilmelidir. Doğal gaz, kömür, hidrolik, rüzgâr, jeotermal, güneş ve biyoyakıt kaynaklarının ulusal ve kamusal çıkarlar gözetilerek değerlendirilmesine yönelik Strateji Belgeleri ilgili tüm kesimlerin katılımıyla hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

4. Doğal gaz ithalatı ile ülke ihtiyaçları arasında bir açık söz konusu olduğunda, kentlerin ve sanayinin gazı kesilmemeli, doğal gaz yakıtlı elektrik üretim santrallerine verilen gazda kesinti yapılmalıdır.

5. Bir kaynaktan gelen gaz arzında, bugün yaşanan türden bir sıkıntı olduğunda, ulusal iletim şebekesinde, diğer kaynaklardan gelen gazın tüm ülkeye ulaşmasına imkân verecek teknik altyapı yatırımları yapılmalıdır.

6. Kömür yakıtlı termik santrallerimizde gerekli bakım, onarım, iyileştirme, kapasite artırımı çalışmaları hızla sonuçlandırılmalı, çevre kirliliğini önleyecek önlemler alınmalı, bu santraller tam kapasitede çalıştırılmalıdır.

7. DSİ'nin hidrolik santral yatırımlarına gerekli kaynaklar aktararak hızla sonuçlandırılması sağlanmalıdır. EPDK lisans verdiği santrallerin yapım çalışmalarının öngörülen süre içinde sonuçlanıp sonuçlanmadığını denetlemelidir.

8. BOTAŞ'ın küçültülmesi politikaları son bulmalı, kurum güçlendirilmeli ve etkin kılınmalıdır. BOTAŞ'ın mevcut doğal gaz sözleşmelerinin özel kuruluşlara devrine son verilmelidir.

9. Enerji sektöründeki kamu kurumlarını küçültme, işlevsizleştirme, özelleştirme amaçlı politika ve uygulamalar son bulmalıdır. Mevcut kamu kuruluşları etkinleştirilmelidir. Doğal gaz ve petrol arama, üretim, iletim, rafinaj, dağıtım ve satış faaliyetlerinin entegre bir yapı içinde sürdürülmesi için BOTAŞ ve TPAO, "Türkiye Petrol ve Doğalgaz Kurumu" bünyesinde birleştirilmelidir.

10. Mevcut doğal gaz alım sözleşmeleri yeniden görüşme konusu yapılmalı, anlaşmalarda fiyat, alınmayan gazın bedelinin ödenmesi, ödemelerin nakit olarak yapılması, gazın üçüncü ülkelere satılmasının önlenmesi vb. Türkiye aleyhine olan şartlar iptal edilmelidir. Satın alınan gaz bedellerinin mal ve hizmet ihracıyla ödenmesi sağlanmalıdır. Gaz teslimatlarında ihracatçı ülkelerden kaynaklanan eksiklikler ve aksamalar tazminat konusu olmalıdır. İhracatçı ülkelerin günlük, aylık, yıllık satış miktarlarını taahhüt etmeleri sağlanmalıdır.

11. Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret santrallerinin sözleşmeleri tekrar gözden geçirilmeli, bu santrallere verilen gaz temin ve elektrik alım garantileri ile ayrıcalıklar iptal edilmelidir.

12. Rusya ve İran'a bağımlılığımızın azaltılmasına yönelik çalışmalar yürütülmeli, başka ülkelerden kaynak çeşitlendirmesine gidilmeli, yerli doğal gaz arama ve üretim faaliyetleri desteklenmeli, doğal gaz depolama tesis yatırımlarına öncelik verilmelidir.

13. Azerbaycan'dan yapılan gaz ithalatının artırılma imkânları araştırılmalıdır. Türkmenistan ve Mısır'dan ülkemize doğru boru hattı tesisi çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Doğal gaz ithal edilecek ülkelere Irak'ın eklenmesine çalışılmalıdır.

14. Rusya ve İran'dan kaynaklanan bir gaz kısıntısına karşı Cezayir ve Nijerya'dan LNG ithalatında artış imkânları araştırılmalı, uluslararası spot piyasadan LNG alımı programlanmalıdır.

15. 2000 yılından beri sürüncemede kalan Tuz Gölü Depolama Tesisleri Projesinde yapım çalışmalarına ivedilikle başlanmalı, yeni doğal gaz depolama alanları araştırılmalıdır.

16. Enerji açısından dışa bağımlı olan ülkemizde enerjinin verimli ve etkin kullanımı ulusal politika haline getirilmeli, Enerji Verimliliği Kanunu'nun gerekleri acilen yerine getirilmelidir.

17. Yerli doğal gaz üretiminin artırılmasına çalışılmalıdır. Zonguldak taş kömürü sahalarındaki meta-
nın ticari olarak kullanım imkânları sağlanmalıdır. TPAO'nun Karadeniz'deki ve ülkenin bütünündeki doğal gaz ve petrol arama çalışmaları desteklenmelidir.

18. Kamusal planlama, kamusal üretim ve yerli kaynak kullanımını reddeden, bu alandaki yatırımların aksama, gerileme ve gecikmesinin temel nedenini oluşturan serbestleştirme ve özelleştirme uygulamalarından vazgeçilmeli, enerji sektöründe kamusal çıkarları gözetilen planlama ve uygulamalar esas olmalıdır.

Emin KORAMAZ

TMMOB Makina Mühendisleri Odası

Yönetim Kurulu Başkanı (6 Ocak 2009)

TBMM GÜNDEMİNDEKİ KAMU İHALE YASA TASARISI İLE KAMU İHALE DÜZENİ TASFIYE EDİLİYOR

TBMM gündemindeki Kamu İhale Yasası'nda Değişiklik Öngören Tasarı ile kamu ihale sisteminin serbestleştirilip, kuralsızlaştırılması amaçlanmaktadır...

Tasarının yasalaşması ile mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin kamu denetimindeki fonksiyonu geriletilen ve önemli hak kayıplarına yol açılacaktır. Aynı şekilde kamu düzeni ve kamu ihalelerine ilişkin yerleşik esaslar bozulacak, Kamu İhale Kurumu ve Kurulu zayıflatılacak, yeni yolsuzluk ve usulsüzlüklerin önü açılacak, haksız rekabet yaygınlaşacaktır.

Kamu alımlarında istenilen mal, hizmet ve yapıma ilişkin ödenen bedellerin kamu kaynakları ve esasen biz yurttaşlardan alınan vergilerle karşılandığı bilinmektedir. Dolayısıyla kamu hizmetlerinde kullanılacak mal, hizmet ve yapıma ilişkin işlerin gerçekleştirme biçimi, yürütülüş süreci ve buna dönük harcamaların kamusal denetimi gereksindiği de açıktır.

Bu sürecin ne kadar sağlıklı yürüdüğü tartışması bir yana, TBMM'de görüşülmekte olan "Kamu İhale Kanunu İle Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı"nın, öncelikle kamu kurumları ve TMMOB'den görüş alınmaksızın TBMM'ye sevk edilmesi anlamlıdır.

Tasarının resmi özetinde amaç şöyle ifade edilmiştir: "Tasarı ile 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ile 5/1/2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun kabul edilmesinden bu yana Avrupa Birliği müktesebatında yapılan değişiklikler göz önüne alınarak, ihalelere yönelik yapılacak başvurulara ilişkin incelemelerin kısa süre içerisinde tamamlanmasını mümkün kılacak değişiklikler ile uygulamada yaşanan bazı sorunların çözümüne yönelik düzenlemelerin yapılması amaçlanmaktadır." Oysa Yasa Tasarısı ihalelerde kamu denetimini ortadan kaldırma, Kamu İhale Kurumu ve Kurulu'nu zayıflatma, maddi çıkarılara konu etme; mühendis-mimarlar açısından önemli hak kayıplarına yol açma; ihalelere girecekler arasında haksız rekabete yol verme ve usulsüzlük ve yolsuzlukları artırıcı niteliktedir.

2002 yılında kabul edilen 4734 sayılı Kamu İhale Yasası sonrasında, 1999 yılında yaşanan depremlerin etkisiyle yapılan bazı düzenlemelerle, mühendis ve mimarların yapım ihalelerine katılmaları olanaklı olabilmişti. Zira mühendis ve mimarların bu süreçte yer almaları, hizmetin bilimsel-teknik kalitesi, niteliği ve denetlenebilirliği açısından önem taşımaktadır.

Ancak görünen o ki, 1999 depremleri sonrası yapılan yasa değişikliği güncel bir göz boyama rolünü üstlenmiştir. Zira serbestleştirmenin her alanda yaygınlaştırılması adına, yasa kapsamına giren işler daraltılmakta, mühendislik ve mimarlığın dışlanmasına yönelinmektedir. Mevcut yasa tasarısı ile bu durum nihai anlamda yasalaştırılmak istenmektedir.

Tasarıda öngörülen tüm kamu hizmetlerinin ihaleye çıkarılması ile gerçekte kamu kuruluşlarındaki yeterli donanımına sahip nitelikli personelin devre dışı bırakılmasına yol açılacaktır. Bu düzenleme, belediyeler, bakanlıklar, karayolları, İller Bankası, DSİ vb. birçok kurumda çalışan teknik personelin bugüne dek üstlendiği projelerin piyasadaki yerli, yabancı firmalara yaptırılmasına yol açacak, böylece kendi personeline projeleri denetleme görevi dahi vermeyen yeni bir kamu ihale düzenine geçiş yapılacaktır.

Tasarı, kamu kurumlarında çalışan mühendis ve mimarların teknik yeterlilikleri yanı sıra serbest çalışan mühendis ve mimarları da dışlamaktadır. Böylelikle mühendis ve mimarların hakkı olan iş bitirme ve iş denetleme belgeleri sermaye çevreleri lehine düşürülmekte ve meslek mensuplarımızın yasal hakları ihlal edilmektedir. Oysa yasa kapsamında sayılan bütün yapım işleri ve danışmanlık hizmetleri birer mühendislik ve mimarlık hizmetidir. Diğer yandan Tasarı ile Kamu İhale Kurumu'nun (KİK) görev ve yetkileri kısıtlanmakta ve Kurul üyelerine, ihalelere yönelik bilimsel yayın ve ücretli ders verebilmeleri olanağı tanınarak, KİK kişisel, piyasa ve şirketler lehine maddi çıkarılara açık bir yapıya büründürülmektedir. Aynı şekilde vahim bir diğer yanlış da ihalelere ilişkin İdareye şikayet ve Kurul'a itirazın şikayet başvuru hakkının caydırıcı hale getirilmesidir. Şikayet başvuru harçlarının yüksekliği, şikayet ve itirazı aşırı ölçüde sınırlayıcı niteliktedir.

Yine diğer yandan, Tasarı'nın birinci maddesinde 4734 sayılı Yasa'nın 3. maddesinde düzenlenen yasa

kapsamı dışında kalan istisnalara yeni üç istisna daha eklenmiştir: TÜBİTAK tarafından yapılacak araştırma-geliştirme hizmet alımları; sağlık hizmeti sunan ve bu yasa kapsamında bulunan idarelerin birbirlerinden yapacakları hizmet ve mal alımları; uluslararası veya ulusal amaçlı güvenlik, insani yardım gibi durumlarda yapılacak mal ve hizmet alımları kapsam dışı tutulmaktadır. Yasa bir yandan tüm kamu hizmetlerini ihaleye açarken, diğer yandan 2002'den bu yana mal ve hizmet alımlarında istisnalar o kadar çoğaltılmıştır ki, yasa kapsamı dar bir çerçeveye sıkıştırılarak tamamen serbestleştirme operasyonuna maruz bırakılmıştır.

Özetle, mevcut Tasarı'nın yasalaşması halinde kamu ihale sistemi usulsüzlük, yolsuzluk, mühendislik-mimarlık kapsamında bilimsel-teknik kriterlerden yoksunluk ve piyasa lehine belirlenecek keyfiyetlerle ihalelerin istenilen kişi, firma ve gruplara verilmesi yoluyla kamu ihale düzeni tasfiye edilmiş olacaktır.

Üst Birliğimiz Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği TMMOB, bağlı bütün Odalarının görüşlerini toplayarak, Tasarının 14 maddesine (1, 2, 3, 5, 6, 7, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25. maddeler) ilişkin görüş oluşturmuştur. TBMM'de grubu bulunan bütün partiler ve milletvekillerini bu görüşleri dikkate almaya; ülke ve kamu çıkarları, kamu denetimi, maddi çıkarılardan bağımsız kurum/kurul işleyişi ve yüksek nitelikli bilimsel-teknik hizmeti ifade eden mühendislik-mimarlık çıkarılarını korumaya davet ediyoruz.

Emin KORAMAZ
TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Başkanı
(17 Kasım 2008)